

семи судей. Конституційний Суд Грузії состоит из Пленума и двух коллегий. Состав Коллегий утверждается Пленумом по представлению Председателя.

Литература

1. Конституция Азербайджанской Республики. Баку, 2016. 100 с.
2. Абдуллаев Ф.С. Теоретические и практические проблемы конституционного производства в Азербайджанской Республике. Баку, 2009. 396 с.
3. Закон Азербайджанской Республики «О Конституционном Суде». Баку, 2012. 60 с.
4. Ардан Ф. Франция: государственная система. Москва, 1994. 176 с.
5. Государственное право Германии. Т. 1. Москва, 1994. 158 с.
6. Клишас А.А. Конституционная юстиция в зарубежных странах. Москва, 2004. 288 с.
7. Ковешников Е.М., Марченко М.Н., Стешенко Л.А. Конституционное право стран СНГ. Москва, 1999, 464 с.
8. Страшун Ю.А. Судебный конституционный контроль в России: уроки, проблемы и перспективы. Научно-практическая конференция (обзор). Государство и право. 1997. № 5. С. 5-14.
9. Фридмен Л. Введение в американское право. Москва: Прогресс, 1993. 286 с.
10. The relations between Constitutional Courts and the other national courts, including the interference in this area of the action of the European courts. Editors: Michel Melchior, Andre Alen. 2004, 562 p.

УДК 347.998.85(043.2)

Басалаєва А.В., викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проголошення Конституції України стало вирішальним етапом у процесі формування та реалізації механізму гарантування політичних прав людини, до яких належать виборчі права громадян України. Відповідно до статей 38, 69 Конституції України встановлено, що громадяни України мають право брати участь в управлінні державними справами, брати участь у всеукраїнських та місцевих референдумах, включаючи право як бути обраним чи самостійно обирати на визначені чинним законодавством політичні посади.

Питання дослідження поняття та сутності виборчих прав має міждисциплінарний характер, і є предметом наукових розробок представників як теорії держави і права та конституційного права, так і

представників галузевих юридичних наук. Варто підкреслити, що в межах науки теорії держави і права розгляд категорії виборчих прав здійснюється як складову системи прав людини. До загальнотеоретичних наукових розробок необхідно віднести праці таких вчених, як А.М. Колодій, О.В. Петришин, П.М. Рабінович, С.С. Сливка, В.І. Співак, М.О. Фокін та ін.

Досягненню однозначності підходів до розгляду та вирішення виборчих спорів присвячено і наукові розробки зарубіжних вчених та узагальнення судової практики, здійсненої міжнародними правозахисними інституціями [1; 2; 3; 4 та ін.]. Вартим уваги є позиція Європейського Суду з прав людини, висловлена у справі «*Намат Алієв проти Азербайджану*» (*Case of Namat Aliyev v. Azerbaijan*), сутність якої полягає у тому, що функціонування ефективної системи реалізації можливості захисту виборчих прав у судовому порядку є головною гарантією забезпечення вільних та справедливих виборів в країні [5].

Отже, вибори є барометром рівня демократичності політичного життя суспільства і стану реалізації та захисту виборчих прав. У процесі їх проведення вступають у протиріччя інтереси різних політичних сил, виразниками поглядів яких є партії та інші політичні об'єднання.

Реалізація виборчих прав таким чином відповідно до чинного законодавства відбувається під час виборчого процесу, який охоплюється періодом від формування списків виборців до припинення повноважень окружних та дільничних виборчих комісій.

Такий підхід до розуміння активного виборчого права є загальновизнаним. Однак, наскільки воно є сталим, і чи не вимагає воно здійснення конструктивного перегляду його сутності. Чи доцільним є застосування такого обмеженого періодом виборчого процесу реалізації активного виборчого права? Зокрема, відповідно до періоду реалізації активного виборчого права не належить етап набуття повноважень обраними особами на політичні посади (до категорії політичних посад публічної служби належать такі обрані посади, як посада Президента України, народного депутата України, народного депутата місцевих рад – *авт.*). Чи належить до реалізації активного виборчого права громадян права вимагати здійснення набуття повноважень у встановлені строки, права вимагати зменшення строків. Наприклад, набуття повноважень Президентом України передбачає не лише оголошення результатів виборів Центральною виборчою комісією України, а й передбачає проведення процедури інаугурації (ст. 104 Конституції України). Крім того, чи виявляється за доцільне запровадження розуміння активного виборчого права як реалізації механізму застосування заходів конституційної відповідальності осіб, які обіймають політичні посади публічної служби? Пошук відповідей на ці питання вимагає проведення комплексного дослідження в межах науки конституційного права,

спрямованого на визначення сутності активного виборчого права в сучасних умовах розвитку світу.

В межах даного дослідження зосередження уваги має відбуватися на забезпеченні процедури реалізації та захисту активного та пасивного виборчих прав. Аналіз здійсненого Вищим адміністративним судом України узагальнення підстав вчинення порушень активного виборчого права дозволяє зробити висновок, про домінування таких порушень на такому етапі виборчого процесі, як уточнення списків, зміни місця виборчої адреси та місця голосування. Так, у 2014 році на виборах Президента України до адміністративних судів по захист своїх прав звернулося майже 5 тисяч суб'єктів; під час виборів народних депутатів у 2015 році – 2,5 тисячі звернень, при цьому предметом абсолютної більшості звернень громадян є порушення активного виборчого права на етапі уточнення списків, зміни місця виборчої адреси та місця голосування (4 831 справа, що складає 98% від загальної кількості звернень громадян України)» [6], тоді як під час виборів Президента України у 2010 році судами було розглянуто 33801 виборча справа [7].

Варто наголосити, що здійснена відповідно до Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [8] запроваджено нові підходи до розгляду та вирішення виборчих спорів як гарантії захисту прав людини обирати та бути обраним. Шлях новелізації законодавства з питань адміністративного судочинства має бути охарактеризований як реформістський, зокрема, до безумовних конструктивних досягнень якого варто віднести скорочення строку розгляду та вирішення публічно-правових спорів (з 6 місяців до 3 місяців). Також відбувся перегляд строків розгляду та вирішення виборчих спорів у бік їх скорочення, що сприяє забезпеченню принципу оперативності врегулювання публічно-правового конфлікту відповідної категорії.

Отже, ефективний механізм захисту виборчих прав людини як предмет публічно-правового спору є гарантією подолання існуючих ризиків, що виникають у разі їх порушення. До таких проблем необхідно віднести: 1) складна характеристика елементів порушень виборчих прав; 2) застосування заходів психологічного тиску відносно виборців шляхом порушення стандартів проведення передвиборчої агітації; 3) використання під час проведення виборчого процесу «адміністративного ресурсу» як складної сукупності важелів впливу, якими володіють органи державної влади на місцевому та загальнонаціональному рівнях, що можуть негативно позначитися на проведенні чесних та прозорих виборів, і відповідно реалізації виборчих прав; 4) недопущення до реалізації пасивного виборчого права громадянами України, в тому числі створення перешкод до участі у виборчому процесі кандидатів на політичні посади,

діяльність яких характеризується як опозиційна до керівництва країни, і при цьому має відповідний рівень, що може у перспективі досягти успішного результату; 5) нерівність фінансових ресурсів кандидатів на політичні посади, що є фінансовою підґрунтям проведення виборчого процесу.

Література

1. Weinberg Barry H. The Resolution of Election Disputes. Legal Principles That Control Election Challenges / Barry H. Weinberg. IFES: F.Clifton White Applied research Center for Democracy and Elections. 2006. 390 p.

2. Петі Д. Розгляд виборчих спорів у зоні ОБСЄ: на шляху до стандартної системи моніторингу виборчих спорів (Denis Petit. Resolving Election Disputes in the OSCE Area: Towards a Standard Election Dispute Monitoring System, Warsaw, 2000). URL: <http://www.osce.org/odihr/elections/17567>

3. Electoral Justice: The International IDEA Handbook / International Institute for Democracy and Electoral Assistance. Stockholm. 2010. 234 p.

4. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 2 березня 2006 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=994_749

5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Намат Алієв проти Азербайджану» (*Case of Namat Aliyev v. Azerbaijan*). URL: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=Namat%20%7C%20Aliyev&sessionid=6477&skin=hudoc-en>

6. Фінальний звіт розгляду виборчих скарг в Україні: дострокові вибори до Верховної Ради України, підготовлений ВГО «Комітет виборців України» від 25 листопада 2014 р. URL: <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:final-report>

7. Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів про зміну виборчої адреси та місця голосування, уточнення списків виборців, які виникли під час позачергових виборів Президента України та виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних і міських голів: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 12.09.2014 р. № 9. URL: http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/12.09.2014N9/

8. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 48. Ст. 436.